

Zadeva C-700/22**Predlog za sprejetje predhodne odločbe****Datum vložitve:**

15. november 2022

Predložitveno sodišče:

Nejvyšší soud (Česka republika)

Datum predložitvene odločbe:

26. september 2022

Tožeči stranki:

RegioJet a. s.

STUDENT AGENCY k.s.

Tožene stranke:

České dráhy, a.s.

Správa železnic, státní organizace

Česká republika, Ministerstvo dopravy

[...] SKLEP

Nejvyšší soud (vrhovno sodišče, Češka republika) [...] je v zadevi tožečih strank **a) RegioJet a.s., [...] b) STUDENT AGENCY k.s., [...]** proti toženim strankam **1) České dráhy, a.s., [...]** **2) Správa železnic, státní organizace,** (železniška uprava, državna organizacija) [...] **3) Česká republika – Ministerstvo dopravy** (Češka republika – ministrstvo za promet) [...], ki se nanaša na vračilo nezakonito dodeljene državne pomoči in varstvo pred nepošteno konkurenco in se vodi pred Městský soud v Praze (mestno sodišče v Pragi, Češka republika), opravilna št. Cm 6/2015, v postopku s kasacijsko pritožbo zoper sodbo Vrchní soud v Praze (višje sodišče v Pragi, Češka republika) z dne 23. septembra 2020, opravilna št. 3 Cmo 10/2019–463, kakor je bila popravljena s sklepom z dne 3. decembra 2020, opravilna št. 3 Cmo 107/2019–501, in s kasacijsko pritožbo tožene stranke 1 zoper ta sklep o popravku sklenilo:

I. [...]

II. Vrhovno sodišče Sodišču Evropske unije na podlagi člena 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije **postavlja** naslednje vprašanje za predhodno odločanje:

Ali je treba člen 108(3), zadnji stavek, Pogodbe o delovanju Evropske unije razlagati tako, da mora nacionalno sodišče v postopku, ki ga je sprožila tretja oseba (konkurent), prejemniku naložiti vračilo pomoči, ki je bila dodeljena v nasprotju s to določbo, čeprav je (na dan izdaje odločbe sodišča) rok za zastaranje pooblastil Komisije iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije že potekel, zaradi česar se dodeljena pomoč na podlagi člena 1(b)(iv) in člena 17(3) te uredbe šteje za veljavno pomoč?

O b r a z l o ž i t e v:

I.

Dejansko stanje v zadevi in dosedanji postopek pred češkimi sodišči

1. V tej zadevi gre (med drugim) za spor glede vračila zneska, ki po mnenju tožečih strank pomeni državno pomoč, ki jo je tožena stranka 2 v sodelovanju s toženo stranko 3 nezakonito dodelila toženi stranki 1.

2. Tožeči stranki kot konkurentki tožene stranke 1 navajata, da je zaradi plačila kupnine na podlagi pogodbe o prodaji dela podjetja, ki je bila 26. junija 2008 sklenjena med toženo stranko 1 kot prodajalcem in toženo stranko 2 kot kupcem, prišlo do nezakonite dodelitve državne pomoči toženi stranki 1, saj je bila dogovorjena prodajna cena po eni strani povišana za znesek, naveden v tožbi, po drugi strani pa je tožena stranka 1, ker je bila kupnina plačana iz javnih sredstev, unovčila isto premoženje, ki ga je prvotno pridobila kot stvarni vložek države za namen upravljanja železniške infrastrukture v javnem interesu.

3. Sodišče prve stopnje [Městský soud v Praze (mestno sodišče v Pragi)] je s sodbo z dne 6. februarja 2019 tožbo zavrnilo. Po pritožbi tožečih strank je pritožbeno sodišče [Vrchní soud v Praze (višje sodišče v Pragi)] s sodbo z dne 23. septembra 2020 [...] po temelju potrdilo sodbo prvostopenjskega sodišča.

4. Pritožbeno sodišče je svojo odločitev utemeljilo s tem, da Komisija ni sprožila nobenega postopka v zvezi z domnevno nezakonito pomočjo, zato je zastaralni rok iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 potekel. Po mnenju pritožbenega sodišča je treba zadevno plačilo kupnine, tudi če gre za državno pomoč, šteti za veljavno pomoč, zato sodišče ne more odrediti njenega vračila na podlagi člena 108(3) PDEU.

5. Tožeči stranki sta zoper sodbo pritožbenega sodišča vložili kasacijsko pritožbo, v kateri zatrjujeta napačno uporabo prava.

6. Kasacijsko sodišče je v postopku s kasacijsko pritožbo ugotovilo, da je njegova odločitev v tej zadevi odvisna od odgovora na vprašanje, ali potek zastaralnega roka pooblastil Komisije, da zahteva vračilo pomoči, nasprotuje temu, da nacionalno sodišče ob neposredni uporabi člena 108(3) PDEU prejemniku naloži vračilo pomoči, ki ni bila priglašena Komisiji v skladu s tem členom.

II.

Upošteveno nacionalno pravo

7. Podlaga za odločanje o zadevi je uporaba določb prava Unije, ki se neposredno uporabljajo. Določbe nacionalnega prava se ne uporabljajo.

III.

Pravo Unije, ki se uporablja

8. V skladu s členom 107(1) Pogodbe PDEU je vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica, ali kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco, nezdružljiva s skupnim trgom, kolikor prizadene trgovino med državami članicami, razen če Pogodbi ne določata drugače.

9. V skladu s členom 108(1) PDEU Komisija v sodelovanju z državami članicami redno preverja vse sisteme pomoči, ki obstajajo v teh državah. Slednjim predlaga ustrezne ukrepe, ki so potrebni za postopen razvoj ali delovanje notranjega trga.

10. Člen 108(2), prvi stavek, PDEU določa, da če Komisija po tem, ko je pozvala zadevne stranke k predložitvi pripomb, ugotovi, da pomoč, ki jo je dodelila država članica, ali pomoč iz državnih sredstev ni združljiva z notranjim trgom glede na člen 107, ali če se takšna pomoč zlorablja, odloči, da mora zadevna država takšno pomoč odpraviti ali spremeniti v roku, ki ji ga določi.

11. Člen 108(3) PDEU določa, da mora biti Komisija obveščena o načrtih za dodelitev ali spremembo pomoči dovolj zgodaj, da lahko predloži pripombe. Če meni, da takšen načrt glede na člen 107 ni združljiv z notranjim trgom, nemudoma sproži postopek iz odstavka 2. Zadevna država članica ne sme izvajati svojih predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejet dokončen sklep.

12. V skladu s členom 1(b)(iv) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 za namene te uredbe „veljavna pomoč“ pomeni pomoč, za katero se šteje, da je veljavna v skladu s členom 17 te uredbe.

13. V skladu s členom 1(c), Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 „nova pomoč“ pomeni vso pomoč, to je sheme pomoči in individualno pomoč, ki ni veljavna pomoč, vključno s spremembami veljavne pomoči.

14. V skladu s členom 1(f) Uredbe Sveta (ES) št. 2015/1589 „nezakonita pomoč“ pomeni novo pomoč, ki se izvaja v nasprotju s členom 108(3) PDEU.

15. V skladu s členom 17(1) in (3) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 imajo pooblastila Komisije zahtevati vračilo pomoči desetletni zastaralni rok (odstavek 1). Kakršna koli pomoč, pri kateri je zastaralni rok iztekel, se šteje kot veljavna pomoč.

IV.

Obrazložitev predloženega vprašanja za predhodno odločanje

16. Zdi se primerno navesti, da se predloženo vprašanje nanaša le na obveznost prejemnika, da vrne pomoč kot tako (to je brez morebitnih drugih zahtevkov, ki bi izhajali iz ugotovitve nezakonitosti pomoči v skladu s členom 108(3) PDEU, na primer obresti na predčasno dodeljeno pomoč ali odškodnin).

17. Prav tako se zdi primerno navesti, da se v obravnavani zadevi ne sprašuje, kakšen je v postopku pred nacionalnim sodiščem zastaralni rok za zahtevek (ki bi bil sicer utemeljen) do vračila nezakonito dodeljene pomoči na podlagi neposredne uporabe člena 108(3) PDEU, temveč le, ali je prejemnik dolžan vrniti tudi takšno pomoč, ki se na podlagi člena 1(b)(iv) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 v povezavi s členom 17(3) te uredbe zaradi izteka tam določenega zastaralnega roka šteje za veljavno pomoč, to je za pomoč, za katero se (vsaj glede na samo besedilo teh določb) člen 108(3) PDEU (vsaj kar zadeva prihodnost) ne uporablja.

18. Iz navedenih določb prava Unije ni mogoče brez razumnega dvoma razbrati odgovora na vprašanje, kakšen učinek ima omejitev pravice Komisije zahtevati vračilo pomoči iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 na obveznost prejemnika, da vrne v nasprotju s členom 108(3) PDEU dodeljeno pomoč, ki bi (sicer) zanj veljala zaradi neposredne uporabe te določbe, in ali mora nacionalno sodišče odrediti izpolnitev te obveznosti (glej točko 25 obrazložitve Uredbe Sveta (EU) 2015/1589, glej tudi, na primer, sodbi Sodišča z dne 11. julija 1996, *Syndicat français de l'Express international (SFEI) in drugi/La Poste in drugi*, C-39/94, in z dne 8. decembra 2011, *Residex Capital IV CV/Gemeente Rotterdam*, C-275/10).

19. V točki 26 obrazložitve Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 je sicer navedeno, da je zaradi pravne varnosti za nezakonito pomoč primerno uvesti desetletni zastaralni rok, po katerem ne bo mogoče odrediti vračila. Vendar ni jasno, ali se ta omejitev in njene posledice nanašajo samo na morebitno odločanje Komisije (v skladu s členom 16 omenjene uredbe) ali pa se lahko nekateri učinki te določbe pokažejo (tudi) pri odločanju nacionalnega sodišča na podlagi neposredne uporabe člena 108(3) PDEU.

20. Tudi v Obvestilu Komisije o izvrševanju pravil o državni pomoči na nacionalnih sodiščih (UL 2021, C 305, str. 1) je po eni strani navedeno, da Uredba Sveta (EU) 2015/1589 ne vsebuje nobene določbe o pooblastilih in obveznostih

nacionalnih sodišč (točka 70), po drugi strani pa je v tem obvestilu poudarjeno, da je pri izvajanju pravil o državni pomoči vloga nacionalnih sodišč omejena na presojo, ali ukrep pomoči pomeni veljavno pomoč, če je to tako pa nacionalno sodišče ne more odpraviti kršitve člena 108(3) PDEU (točka 69).

21. Po mnenju predložitvenega sodišča upoštevne določbe prava Unije torej ne dajejo jasnega odgovora na zadevno vprašanje (oziroma niso *acte clair*).

22. Sodišče se je v več sodbah opredelilo do vprašanja in posledic poteka zastaralnega roka pooblastil Komisije zahtevati vračilo pomoči iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 (ali prej iz člena 15(1) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES). Vendar je bilo to v okviru drugačnega dejanskega stanja ali pri presoji drugačnih zahtevkov kot v tej zadevi.

23. Sodišče je v sodbi z dne 5. oktobra 2006 v zadevi Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH in drugi/Finanzlandesdirektion für Tirol in drugi, C-368/04, oblikovalo splošno načelo, da Uredba kodificira in potrjuje prakso Komisije na področju preiskave državnih pomoči ter ne vsebuje nobene določbe o pooblastilih in obveznostih nacionalnih sodišč, za katere se še vedno uporabljajo določbe Pogodbe, kot jih razlaga Sodišče.

24. Sodišče je nato v sodbi z dne 16. aprila 2015 v zadevi Trapeza Eurobank Ergasias AE/Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE), C-690/13, pojasnilo, da se v skladu s členom 1(b) Uredbe št. 659/1999 pomoč lahko opredeli kot veljavna, če je bila dodeljena po začetku veljavnosti Pogodbe v zadevni državi članici, vendar se je desetletni zastaralni rok, določen v členu 15(3) te uredbe, že iztekel, tako da državi članici v primeru dodelitve take pomoči ni treba uporabiti postopka predhodnega preverjanja iz člena 88(3) ES. Sodišče je tako odločilo v kontekstu presoje pomoči v obliki ugodnosti, podeljenih javni banki, ki so se nanašale na možnost enostranske ustanovitve hipoteke na podlagi nacionalnega predpisa iz leta 1929, in v kontekstu presoje vprašanja uporabe ali odstopanja od uporabe nekega nacionalnega predpisa. Zato se ta sodna praksa ne nanaša na obveznost, da nacionalno sodišče na podlagi tožbe konkurenta prejemnika temu prejemniku naloži vračilo pomoči, ki je bila dodeljena v denarni obliki (in vračilo dodeljenega denarnega zneska instituciji, ki je pomoč dodelila).

25. Splošno sodišče je v sodbi z dne 30. aprila 2002 v združenih zadevah Government of Gibraltar/Komisija Evropskih skupnosti, T-195/01 in T-207/01, odločilo, da zastaralni rok iz člena 15 Uredbe št. 659/1999 nikakor ne izraža splošnega načela, da se nove pomoči spremenijo v obstoječe pomoči, temveč zgolj izključuje vračilo pomoči, ki je bila dodeljena več kot deset let pred prvim posredovanjem Evropske komisije.

26. Vendar tudi v tem primeru ta ugotovitev ni bila sprejeta v okviru presoje obveznosti nacionalnega sodišča, da prejemniku naloži vračilo dodeljene denarne pomoči na podlagi neposredne uporabe člena 108(3) PDEU (ali člena 88(3)

Pogodbe ES), temveč v okviru nadzora nad sklepom Komisije o začetku formalnega postopka preiskave na podlagi člena 88(2) ES in Uredbe št. 659/1999.

27. O naravi roka iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 (oziroma iz člena 15(1) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999) je Sodišče odločalo tudi v sodbah z dne 5. marca 2019, *Eesti Pagar AS/Ettevõtluise Arendamise Sihtasutus* a *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium*, C-349/17, in z dne 30. aprila 2020, *Nelson Antunes da Cunha, Lda/Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)*, C-627/18. Ugotovilo je, da se zastaralni rok iz te določbe nanaša le na pooblastila Komisije zahtevati vračilo pomoči, tako da ga ni mogoče uporabiti v postopkih, ki jih pristojni nacionalni organi vodijo zaradi vračila nezakonito dodeljene pomoči.

28. Vendar je Sodišče v teh sodbah obravnavalo vprašanje pomena zastaralnega roka iz te določbe z vidika možnosti zastaranja (sicer morda utemeljenih) zahtevkov, ki se v postopku pred nacionalnim sodiščem uveljavljajo na podlagi člena 108(3) PDEU (ali po sklepu Komisije na podlagi člena 16 Uredbe Sveta (EU) 2015/1589). V obravnavani zadevi pa odločitev predložitvenega sodišča ni odvisna od presoje utemeljenosti ugovora zastaranja, ki ga tožena stranka 1) kot prejemnica pomoči uveljavlja zoper (sicer morda utemeljene) zahteve na podlagi člena 108(3) PDEU, temveč od odgovora na vprašanje, ali je tožena stranka 1) kot prejemnica pomoči dolžna povrniti tudi takšno nepriglašeno pomoč, ki se zaradi objektivnega izteka roka iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 (od takrat šteje za veljavno pomoč (ki pa sicer ni retroaktivno legalizirana).

29. Poleg same presoje posledic zastaranja pooblastil Komisije iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 se zdi pomembna tudi ugotovitev Sodišča iz sodb z dne 5. oktobra 2006, *Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH in drugi/Finanzlandesdirektion für Tirol in drugi*, C-368/04, in z dne 12. februarja 2008, *Centre d'exportation du livre français (CELF), Ministre de la Culture et de la Communication/Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)*, C-199/06, da sklep Evropske komisije, s katerim je bila nepriglašena pomoč razglašena za združljivo z notranjim trgov, ne odpravi nezakonitosti aktov, ki so neveljavni zaradi kršitve prepovedi iz člena 108(3) PDEU. Vendar je Sodišče tudi ugotovilo, da iz tega člena ne izhaja, da mora nacionalno sodišče prejemniku naložiti vračilo (predčasno) dodeljene pomoči, če je Evropska komisija že izdala sklep, s katerim je to pomoč razglasila za združljivo z notranjim trgov. To ne vpliva na obveznost prejemnika, da plača obresti za čas trajanja nezakonitega položaja ali da povrne škodo, ki je nastala zaradi nezakonitosti dodeljene pomoči.

30. Podobno je Sodišče v sodbi z dne 23. januarja 2019, *Presidenza del Consiglio dei Ministri/Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA*, C-387/17, ugotovilo, da tudi potek zastaralnega roka iz člena 15(1) Uredbe št. 659/1999 ne more voditi do retroaktivne legalizacije nezakonitih državnih pomoči zgolj zato, ker te postanejo veljavne pomoči v smislu člena 1(b)(v) te uredbe, ter posledično tožbi, ki jo proti zadevni državi članici vložijo pravni subjekti in konkurenti, ki so

bili zaradi dodelitve nezakonite pomoči prizadeti, ne more odvzeti pravne podlage.

31. Vendar tudi v teh sodbah Sodišče ni obravnavalo vprašanja, kakšen učinek ima potek navedenega zastaralnega roka na obveznost prejemnika, da vrne (prvotno) v nasprotju s členom 108(3) PDEU dodeljeno pomoč, ki jo ima na podlagi neposredne uporabe tega člena.

32. Zato po mnenju predložitvenega sodišča navedene določbe prava Unije v tem primeru ne pomenijo *acte éclairé*.

33. Tako je mogoče povzeti, da je bistvo predloženega vprašanja, ali (zgolj) zastaranje pooblastil Komisije iz člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 (tudi v postopku pred nacionalnim sodiščem), zaradi katerega se na podlagi členov 1(b)(iv) in 17(3) te uredbe dodeljena pomoč šteje za veljavno pomoč, nasprotuje temu, da nacionalno sodišče na podlagi neposredne uporabe člena 108(3) PDEU prejemniku naloži vračilo (nepriplašene) pomoči.

34. Pri odgovoru na to vprašanje se predložitvenemu sodišču zdi dopustna (čeprav ne brez razumnega dvoma) predvsem ugotovitev, da če iz neposredne uporabe člena 108(3) PDEU ne izhaja obveznost nacionalnega sodišča, da prejemniku naloži vračilo predčasno dodeljene pomoči v primeru, ko je Komisija že sprejela sklep, s katerim je to pomoč razglasila za združljivo z notranjim trgov, potem je še manj mogoče, da bi sodišče na podlagi tega člena naložilo tako obveznost, če Komisija zaradi objektivnega izteka zastaralnega roka takega sklepa ne bo sprejela (oziroma ga tudi ne more več sprejeti).

V.

[...] (ni prevedeno)